

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

STEV. 8.

AVGUST 1940.

LETO XIX.

Dekliška beseda

Joža Vovk

(Zbor ima 6 do 8 deklet, ostalo govore vse)

Zbor:

Sestre, dvignimo, se, prisezimo,
besedo jasno dajmo
Bogu, narodu in sebi!

Vse:

Besedo jasno dajmo
Bogu, narodu in sebi!

Zbor:

Sestre, prapor naš nas k Bogu vodi
in za njim gre naša pot;
kdor za božjim žezlom hodi,
ne boji se časov zmot,
Sestre, verujemo v večnega Boga?

Vse:

Verujemo v večnega Boga!

Zbor:

Za vse dni mu obljubljam zvestobo.

Vse:

Za vse dni mu obljubljam zvestobo.

Zbor:

Beseda kot prisega naj velja!

Vse:

Beseda kot prisega naj velja!

Zbor:

Sestre, prapor je simbol slovenstva!
Vsekdar bomo dom ljubile,
zanj živele, zanj trpele
in s ponosom ga sinovom izročile,
Ponosne smo,
da smo slovenske zemlje hčere!

Vse:

Ponosne smo,
da smo slovenske zemlje hčere!

Zbor:

Obljubljamo slovenstvu za vse dni
zvestobo!

Vse:

Obljubljamo slovenstvu za vse dni
zvestobo!

Zbor:

Beseda kot prisega naj velja?

Vse:

Beseda kot prisega naj velja!

Zbor:

Sestre, prapor je deklišтва našega
simbol!
Deklišтво naše sveti kakor luč v temó
z neskaljnim plamenom ljubezni
čiste,

z neskaljenim plamenom časti,
ki ga ne zatre požar strasti.
Sestre! Obljubljamo deklištvu svoje-
mu zvestobo!

Vse:
Obljubljamo deklištvu svojemu
zvestobo!

Zbor:
Povsod branile bomo svojo čast!

Vse:
Povsod branile bomo svojo čast!

Zbor:
Gojiti hočemo ljubezni čiste rast!

Vse:
Gojiti hočemo ljubezni čiste rast!

Zbor:
Beseda kot prisega naj velja!

Vse:
Beseda kot prisega naj velja!

Zbor:
Naj Kristus-Kralj prisego našo
sprejme.
za zvestobo njemu naj moči nam da!

Vse:
A m e n.

Spomenik kralja Aleksandra

V. Z.

Bliža se 6. september, ko bo v Ljubljani odkrit kraljev spomenik, ki se ponosno dviga sredi Zvezde. Na to slavnost so povabljeni tudi naša društva, odseki in krožki, da se udeležijo slovesnosti v krogih in narodnih nošah. Ker ne bo nihče drug imel dostopa k odkritju kot tisti, ki bodo oblečeni v kroje in narodne noše, zato vljudno vabimo Vaše društvo, odsek in krožek, da začne z intenzivnim zbiranjem članstva za to slovesnost.

Ker uživamo visoko pokroviteljstvo nad našimi organizacijami in naklonjenost najvišjih državnih krogov, zato je naša državljanska dolžnost, da se te slovesnosti v čim večjem številu udeležimo.

Za to priliko je že odobrena četrtinska vožnja, katere se bodo zlasti lahko poslužili člani in članice naših organizacij. Tako n. pr. stane vlak z Jesenic do Ljubljane in nazaj 11.50 dinarjev.

Istočasno se vrši v Ljubljani jesenski velesejem, na katerega bodo zopet imeli člani in članice v krogih in narodnih nošah poseben popust, če ga obiščejo.

Pripomniti moramo tudi dejstvo, da bodo druge organizacije postavile čim močnejšo četo na Kongresni trg, zato ne sme naša organizacija, ki je šte-

vilčno najmočnejša v naši banovini, zaostati za drugimi.

To so razlogi, ki nas navdajajo, da polagamo posebno važnost veliki udeležbi od strani našega članstva. Ker bodo vozili ta dan ojačeni in posebni vlaki od vseh strani v Ljubljano, smo določili za zbirališče za ZFO in ZDK Resljevo cesto, kakor je bilo to ob priliki Mladinskih dnevov, in sicer med 8. in pol 9. uro. Vsi vlaki bodo do osme ure v Ljubljani. Od vlaka naj se takoj podajo na zbirališče na Resljevo cesto. Društva pa naj se udeležijo slavnosti v narodnih nošah, ker samo te bodo puščene v sprevod. Zbirališče za narodne noše je na Sv. Petra nasipu, to je med Francišanskim mostom in Zmajskim mostom. Posebno vabimo člane prosvetnih društev, da po svojih župnijah zberejo vse narodne noše, moške in ženske, in naj ta dan ne ostane nobena društvena zastava doma. Tudi ZFO in DK naj pridejo s svojimi prapori.

K sodelovanju vabimo tudi vse društvene godbe, da bo sprevod in mimo-hod čim popolnejši.

Sključite takoj sejo, na kateri naj bo glavna točka razgovora udeležba na slovesnosti ob priliki odkritja kraljevega spomenika. Zadnji dan za prijave je določen 28. avgust.

Naša društva na jugu

Majhno je v Sloveniji število tistih, ki bi kaj več vedeli o svojih rojakih, raztresenih po širni domovini Jugoslaviji. Še manjše bo število tistih, ki bi vedeli, koliko naših rojakov živi v posameznih jugoslovanskih deželah in mestih tostran Kolpe in Sotle ter bi se zanimali za njihove življenjske, socialne in družabne razmere. Saj niti mi sami, ki smo se že pred desetletjem in več naselili tu doli, ne vemo točno, koliko nas je v samem Belgradu in koliko v najbližjih mestih severno in južno od prestolnice. Prosvetno društvo v Belgradu, ki bo letos obhajalo svojo desetletnico obstoja, bi moglo še največ povedati o naših rojakih, ki prihajajo v Belgrad bodisi za delom ali kot državni uslužbenci. Če bi prebrskal društveno kroniko, sejne zapisnike ter zapisnike občnih zborov tega društva, bi našel marsikaj zanimivega iz pogovorov na sejah in sestankih. Koliko načrtov in sklepov je bilo samo v tem društvu tekom let že storjenih za povezanost naših rojakov ter ohranitev naše krvi tu doli ob Savi, Donavi, Moravi in Vardarju. Žalibog, da so se doslej razbili vsi poskusi, tako slovenskih listov, kakor tudi z organizacijo društev po posameznih mestih, kjer živijo naši rojaki v večjih skupinah in kjer njihov mlajši rod počasi toda gotovo odmirja slovenskemu deblu. Od vsega doseganega napornega in težkega dela nekoliko agilnih in požrtvovalnih članov slovenskih društev v Belgradu, so ostali samo zapisani spomini v zaprašenih arhivih, da smo Slovenci na jugu imeli v zadnjem desetletju že tri slovenske mesečnike ali širinajstidnevnikove in da so nam ostale še dva ali tri slovenska društva izven Belgrada, ki se borijo za svoj obstanek. Vse delo in vsa dobra volja posameznikov se je vedno znašla pred nepremostljivo oviro — pomanjkanje močne moralne opore iz ožje domovine ter gmotnih sredstev. Saj ne rečemo, da žive naši rojaki tu doli slabo, nasprotno, večini naših ljudi se tukaj vsekakor boljše godi kakor

doma, čeprav v slabših družabnih in socialnih razmerah. Pomanjkanje stikov z ožjo domovino, borba za obstanek ter boljše življenjske pogoje so ustvarile našega idealnega fanta in dekleta težko pristopnega za organizirano skupnost. Tudi hitrejši tempo življenja, ki vlada v prestolnici in v drugih industrijskih središčih tu doli na jugu, ne daje našim ljudem mnogo prostega časa za sodelovanje v organizacijah ali za razmišljanje o svoji slovenski samoohranitvi. Samo tisti, ki so prinesli od doma res pravo krščansko vzgojo, idealizem ter požrtvovanje za svojo narodno stvar, so ostali zvesti svoji materni govorici ter slovenskim običajem. Čeprav je število takih kremenitih značajev majhno, vendar jih imamo hvala Bogu tudi v Belgradu, kakor tudi v vseh ostalih mestih, kjer so Slovenci naseljeni v večjih skupinah.

V takih razmerah Slovenci na jugu nikoli ne bomo zmogli brez gmotne in moralne podpore svoje ožje domovine izvesti prepotrebne organizacije za tesnejšo povezanost.

Iz slovenskega časopisja zasledujemo, kako marljivo se zbirajo prispevki za graditev poslopij, kakor semenišča v Ljubljani in Mariboru, Slovenskega doma in Jegličevega doma, same prepotrebne ustanove za kulturni in nacionalni dvig slovenskega naroda. Slovenci na jugu se veselimo ter smo ponosni na to veliko požrtvovalnost našega ljudstva v teh težkih časih. V slovenskih semeniščih, v številnih celicah naše največje ljudskoprosvetne organizacije Prosvetne zveze ter v Jegličevem domu se bo še uspešneje vzgajala slovenska mladina po načelih katoliške Cerkve, prav po načelu: Z vero v Boga za kralja in domovino!

Slovenska javnost dobro ve, da je naša Slovenija pretesna ter da jo vsako leto zapusti 8 do 10 tisoč najboljših moči — deset tisoč mladih, nadebudnih, po raznih domovih vzgojenih slovenskih fantov in deklet. Precejšen del teh tisočev mladih ljudi sre-

čujemo tudi v prestolnici in še dalje na jugu. Naši možje, fantje in dekleta so tukaj visoko cenjeni kot pridni, pošteni, sposobni in zelo vestni delavci ter so zato povsod dobrodošli. Vsako leto imamo nov priliv te mladine, ki morda prvič stopa v življenje. Na ulici jih srečujemo kakor tisoče drugih neznanih, toda po obrazu in zunanosti nam znane in sorodne. Sprememba podnebja, orientalska mistika pomešana z mondenskim razkošjem modernega velemesta, prostost, češ saj me tukaj nihče ne pozna, so okolnosti, ki zelo vplivajo na mlado dušo, ga zanesejo v vrtnice, iz katerega mnogokrat ni več rešitve.

Slovenske prosvetne organizacije na jugu s primernim socialnim programom bi bile v prvi vrsti poklicane, da sprejmejo pod svoje okrilje vsakoletni priliv vseh teh mladih življenj iz Slovenije. V teh društvih naj bi našli košček svojega doma ter vso moralno in materialno zaščito. Tudi družine, ki se preseljujejo sem dol, ali ki se tukaj šele ustvarjajo, naj bi imele v prosvetnih društvih vso zaslombo. Belgrajsko prosvetno društvo je tekom let tudi v tem vršilo svojo nalogo. Stotinam je pomagalo ter jim šlo na roke v vsakem pogledu, kolikor je seveda pri svojih skromnih razmerah moglo. To plemenito in nesebično delo, ki je za obstoj slovenskega življa izredne važnosti, bo moglo Prosvetno društvo v Belgradu v polni meri nadaljevati šele tedaj, ko bo imelo za seboj moralno in gnotno oporo slovenske javnosti ter na razpolago primerne, velike in ne predrage prostore. Resne akcije za zgraditev slovenskega doma v Belgradu dosedaj še ni bilo, ker za uspeh take akcije ni bilo nobenega jamstva niti upanja. Dokler bo pa moralo samo Prosvetno društvo v Belgradu odštevati za najemnino svojih prostorov ter za dvorane po 50 do 40 tisoč dinarjev na leto, bo moralo pač ostati vse pri dosedanjih skromnih razmerah.

V takem položaju belgrajski Slovenci nismo mogli dati našim rojakom v ostalih mestih na jugu kake posebne moralne, še manj pa materi-

alne opore. Vse, kar so mogla naša društva storiti za medsebojne zveze med rojaki na jugu, so bili izleti ali obiski. Prosvetno društvo v Belgradu priredi vsako leto nekoliko takih izletov v bližnjo in daljno okolico. Pred leti je močna skupina članov tega društva obiskala Prosvetno društvo v Paraččinu, na kar so paračinski Slovenci naslednjega leta vrnili obisk. Obiskali smo pred leti tudi rudniški kraj Vrduik pod Fruško goro, kjer se je še pred svetovno vojno naselilo okoli 500 slovenskih rudarjev. Danes jih je med njimi malo, ki še obvladajo svojo materno govorico. Samo priimki jih izdajajo, da so našega rodu, sinovi iz kraljestva črnega diamanta v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju. Predlanskim se je v smederevskih vinogradih zbralo na izletu nad 200 Slovencev iz Belgrada. Smedereva in Kovina, kjer jim je g. senator Smedej v navdušenih besedah vzbujal spomine na rojstne domove ter jih pozival, naj ostanejo zvesti Bogu, domovini in svojemu jeziku.

Tudi letos je skupina članov ter članic belgrajskega prosvetnega društva napravila izlet k svojim rojakom v Vršac na romunski meji v Banatu. V nedeljo 16. junija navsezgodaj smo se odpeljali s postaje Beograd-Dunav čez ogromni most nad Donavo v plodno banaško ravan ter po dobrih dveh urah izstopili na obmejni postaji Vršac. Tu so nas pozdravili najagilnejši zastopniki Slovencev v Vršču, tako g. Franc Outrata, železniški uradnik, Anton Svetlič, orožniški narednik in g. Mandič, profesor na meščanski šoli, ki so nam vse pripravili, da bi bile ure, ki jih bomo prebili v Vršču med njimi, čim lepše in prijetnejše. Takoj so nas odpeljali po najkrajši poti v cerkev k sv. maši. Katoličani v Vršču imajo krasno gotsko cerkev z dvema vitkima stolpoma. Notranjščina je mogočna ter v marsičem spominja na zagrebško katedralo. Kako prijetno smo bili presenečeni, ko nam je s kora zadonela Hladnikova: »Marija skozi življenje...« in še nekoliko znanih slovenskih cerkvenih pesmi. In ko smo na koncu poslušali mogočno

cerkveno himno: Povesod Boga, smo imeli občutek, da smo nekje na Slovenskem, na kakem taboru.

Slovenska pesem je združila Slovence v Vršcu. G. Outrata, njegova žena ter g. Mandič, ki je sicer Hrvat iz Karlovca, so organizirali ta cerkveni pevski zbor. V njem poje okoli 30 pevcev in pevk, po večini Slovencev ter nosi ime Josipa Jurija Štrossmajerja. Zbor je lepo uglašen, ima nekoliko prav dobrih glasov ter bi se lahko meril z vsakim cerkvenim zborom v slovenskih podeželskih mestih.

Po sv. maši smo se spoznali v bližnji gostilni pri zajtrku še z mnogimi rojaki, ki so nas nato ves dan spremljali na izletu. Vrščani so nas nato odpeljali v mestni park, velik in lep starinski vrt, na katerega so mestni očetje zelo ponosni. Od tu smo odšli v »Podrum Helvetia«, veliko skladišče pristne kapljice iz bližnjih vinogradov, ki lahko sprejme v svoje ogromne betonske in lesene posode nad 30 vagonov vina. To klet so še pred svetovno vojno zgradili neki Švicarji. Danes je last g. Nedeljkovića, pristnega ter nad vse gostoljubnega Srba iz Vršca. Ta simpatični gospod nam je priredil celo predavanje o vinogradništvu okoli Vršca, kar so nekateri tovariši iz dolenjskih in štajerskih goric z zanimanjem poslušali. Razkazal nam je vse kleti in naprave, nato pa povabil v gornje prostore na

malico in poskušnjo vina. Dobro razpoloženje pri tej poskušnji je prišlo med nami do viška, ko nas je g. Nedeljković s toplimi besedami kot brate pozdravil ter napil Jugoslaviji in Slovincem. V odgovor in zahvalo smo mu zapeli celo vrsto naših zdravic. Po zahvalnih besedah predsednika belgrajskega Prosvetnega društva Stanika Knafeljca smo se poslovili od tega gostoljubnega moža. Čakalo nas je kosilo in nato izlet na »Vršačko kulo« v bližnjem gričevju — na prvih obronkih Karpatov v naši državi. V žgočem soncu skozi lepo urejene vinograde in mimo bogatih vprav razkošnih zidanic, smo se počasi vzpenjali po strmi kamniti poti proti cerkvi na vrhu bližnjega griča. Ob tej poti je postavljeno 14 znamenj križevega pota. Bil je to res pravi križev pot za nekatere naše izletnike »težjega kalibra«. Toda kljub temu so skoraj vsi prišli na vrh h »Kuli«, ostanku gradu nekdanj mogočnega srbskega veljaka Jurija Brankovića. Z vrha smo imeli res lep razgled na Vršac in morje pšeničnih polj po banaški ravnini.

Med 50.000 prebivalci Vršca štejejo Slovenci komaj kakih 100 duš, zaposlenih v raznih državnih, vojaških in zasebnih službah. Vse je združila materna govornica ter slovenska pesem, zato se vsi poznajo med seboj, čutijo se kakor ena sama družina.

Slovenski lazaristi so na Čukarici zgradili prosvetni dom

Od vseh belgrajskih predmestij je najlepša Čukarica. Na prijaznem hričeku na zahodnem delu mesta se nad Savo koplje v soncu in zelenju in je dom marsikaterega belgrajskega bogataša s prelepo limuzino in dom še večjega števila siromakov, od katerih so si nekateri postavili s skromnimi prihranki majhna ognjišča, drugi se pa zopet potikajo po raznih negihijenskih stanovanjih, ki niti malo niso v ponos in okras prestolnici, kakor n. pr. v Makišu in v ostalih nižinskih krajih ob Savi.

Med te siromake, »ponižane in razžaljene«, so pred dobrimi desetimi leti prišli slovenski lazaristi. Sami siromaki, so pač najbolje mogli razumeti vso zagrenjenost ljudi, ki dostikrat ne vedo, kako bodo naslednjega dne preživeli sebe in številno družino, ki žive iz dneva v dan, danes morda še na Čukarici, jutri pa zopet na kakem vlačilcu na Savi ali Donavi. Takoj po prihodu so lazaristi ustanovili svojo župnijo, ki je največja v Belgradu in ne obsega samo Čukarice, temveč se zajeda daleč v notranjost

zahodne Srbije. Postavili so tudi lično cerkev ter jo posvetili slovanskima apostolama sv. Cirilu in Metodu. Poleg cerkve stoječo hišico so povečali ter jo preuredili za svoj dom, ki ga že več let vodi g. superior Pohar, odličen cerkven govornik, predavatelj in dober poznavalec delavske duše še izza bivanja med našimi izseljenci v Holandiji. Župnijo samo pa vodi gospod Tumpej, ne samo v Belgradu, temveč po vsej Srbiji znana osebnost, ki samega sebe sploh ne pozna in živi samo za svoje farane. Navadno ga je težko najti doma. Vedno je zunaj, vedno »na terenu«. Pravi dušni pastir! Škoda samo, da je takih v diaspori tako malo! Zato tudi ni prav nič čudnega, da so čukariški gospodje tako priljubljeni ne samo med svojimi farani, temveč tudi med ostalim prebivalstvom, predvsem pa med mladino brez razlike narodnosti in vere. Saj pa tudi zanjo vse store. Sebi odtrgajo od ust, samo da ima kak prigrizek ta zlati drobiž, ki ima pri lazaristih svoj drugi ali pa celo svoj pravi dom, ker dostikrat vidi svoje starše samo zjutraj pred odhodom na delo ter zvečer po vrnitvi domov. In za te male, pomoči in nežne skrbi ter ljubezni najpotrebnejše so čukariški lazaristi pred leti napravili iz kleti majhno dvoranico, kjer se je ta mladina vedno lahko zbirala, se vadila v petju, tamburanju, deklamiranju, recitiranju in nastopanju na odru. Mnogo truda in potrpežljivosti je bilo treba, preden se je ta drobiž vseh mogočih narodnosti lepo uglasil v dober mladinski pevski in tamburaški zbor, ki že več let korajžno in samozavestno nastopa pri vseh prireditvah. S prispevki dobrih slovenskih ljudi v Belgradu, ki imajo vedno za veliko socialno delo, ki ga opravljajo slovenski lazaristi na Čukarici, odprto srce in darežljive roke, so čukariški gospodje za te male sirote nabavili tudi moderen kinoaparar.

Jasno je, da je postala mala kletna dvoranica sčasoma pretesna. Z razmahom Čukarice se je znatno povečalo tudi število prebivalstva. Z njim pa tudi število katoličanov. Lazaristi

so takoj uvideli, da morajo z napredkom svoje okolice tudi oni sami nekaj storiti, da bi zmogli ogromno delo, ki jim ga vsak dan v vedno večji meri prinaša novi čas. Gospod superior ni dolgo razmišljal. Lepega dne je odšel v Slovenijo ter si ogledal več prosvetnih domov. Po povratku domov sta se hitro z g. Tumpejem domenila in sklenila postaviti na Čukarici farni prosvetni dom. Načrte in proračune zanj je napravil kar g. superior. Lepa zamisel, prepotrebna za Čukarico, kakor tudi za ostale kraje, ki takih domov še nimajo! Toda takoj se je pojavilo vprašanje, kje dobiti in najti potrebna sredstva. Od faranov samih ni bilo dosti pričakovati, zato so priskočili na pomoč zopet stari dobrotniki g. lazaristov in pa slovenska javnost, ki je zopet pokazala, da kljub vsem težavam, s katerimi se sama bori doma, še vedno rada žrtvuje za svoje brate in sestre drugod. In tako so tiho, brez vsake reklame, brez kričavega samohvalisanja lepega poletnega jutra zapele svojo pesem lopate in krampi in na Čukarici je pričel rasti iz tal prosvetni dom, prvi prosvetni slovenski dom ne samo v Belgradu, temveč v Srbiji sploh, s prelepim razgledom na Kalemegdan, Savo in Donavo in še dalje v Zemun. Dom je sedaj že pod streho. S svojo dolžino 28 m ob Požeški ulici napravi stavba na dvignjenem prostoru najlepši vtis. Glavni vhod doma je obrnjen proti cerkvi. Iz prostrane veže vodijo položne stopnice na balkon in dalje na podstrešje. Iz veže je tudi glavni vhod v veliko dvorano, v katero bo mogoče postaviti nad 200 sedežev. Dvorana sama je namreč 16 m dolga in 8,5 m široka. Oder je zelo prostoren ter je ves podkleten in se bo lahko uporabljal za odrske potrebščine, lahko pa tudi za ljudsko kuhinjo, ki je v tem kraju tudi prepotrebna. Za odrom sta oblačilnici, ločeni za moške in ženske. Gospod superior je temeljito izrabil tudi podstrešje. S primerno oblikovano enostransko streho bo mogoče na podstrešju napraviti sedem sob, od katerih bo imela vsaka okroglo, na zunaj okrasno okno, obrnjeno proti

Belgradu. Gospod superior misli, da bo do jeseni mogel zbrati še potrebna sredstva in vso stavbo dokončati. Za domom bodo gospodje lazaristi napravili lepo igrišče za mladino s potrebnimi športnimi napravami.

Tako so slovenski lazaristi brez vsakega dolgovoznega razpravljanja uresničili svojo zamisel ter so prehiteli belgrajske Slovence, ki o svojem domu ter njegovi potrebi razpravljajo najmanj že deset let. Res, da je bilo

delo gospodom lazaristom v veliki meri olajšano, ker so imeli že od prej na razpolago stavbišče, toda kljub temu so s tem svojim smelim korakom dokazali, kaj vse premore požrtvovalnost in močna odločna volja, ki se ne ustraši nobenih ovir. S svojim domom so g.g. lazaristi postavili na Čukarici najlepši spomenik požrtvovalnosti in nesebičnosti slovenske duhovščine, ki pozna, pa naj bo kjer koli že, samo službo Cerkvi, narodu in domovini.

Kulturno delo ZFO

V. Z.

Našo Zvezo fantovskih odsekov, naslednico bivše Orlovske organizacije, pozna slovenska javnost skoro samo po njenih velikih javnih nastopih, tako po vsakoletnih smučarskih tekmah na Gorenjskem v mesecu februarju, dalje po vsakoletni elitni akademiji v ljubljanskem Unionu prvo nedeljo v mesecu marcu, posebno pa po velikih prireditvah, tekmovalnih in telovadnih na ljubljanskem Stadionu ob priliki vseslovenskih ali celo mednarodnih taborov.

Skoro nihče pa ne vidi silno velikega in pomembnega delovanja naše največje slovenske fantovske organizacije, kakor ga opravlja teden za ednom, mesec za mesecem med svojimi člani samimi. To delovanje je namreč izredno tiho, pa zato seveda niti od daleč manj važno, kot so tiste velike prireditve, ki jih javnost sodi po tem, da jih vidi in se jih tudi udeležuje. Ni pa nobena skrivnost, da tisto tiho in skrito delo pogostokrat prinaša mnogo več koristi zlasti za člane in za organizacijo samo, pa obenem za ves narod, kakor pa utegnejo koristiti velike javne prireditve, ki so vse bolj ali manj samo propagandnega značaja, a zato seveda tudi potrebne.

Tisto tiho delovanje, na katerega hočemo danes posebej opozoriti našo javnost, obsega v fantovski organizaciji več plati: na prvem mestu stoji vsekakor verska in načelno vzgojna plat, nič manjšega pomena pa ni samo prosvetno in organizacijsko izobraže-

vanje naših fantov v ZFO. Tako, vidimo, skrbi organizacija povsem pravilno za srčno vzgojo in vzgojo volje, pa obenem za umsko izobrazbo svojih članov. Njeno delovanje je torej v pravem pomenu — kulturno. Zdi se mi, da ni prav, če to izredno veliko delo, ki ga opravlja naša fantovska organizacija med našim preprostim ljudstvom, ostane za zmerom samo prikrito in stisnjeno med stene naših prosvetnih domov po deželi, marveč smo povsem opravičeni, da to izredno veliko delo v verskem, narodnem in državljansko vzgojnem pogledu tudi omenimo in v javnosti pokažemo.

Vzgojno delo ZFO obsega več panog: našega slovenskega katoliškega fanta hoče ta organizacija predvsem vzgojiti v dobrega katoličana, zato prireja skupna praznovanja tako imenovanih fantovskih praznikov, ki so štirje na leto, in sicer: praznik sv. Jožefa kot simbol mladeniške čistosti, praznik sv. Petra in Pavla kot znamenje vdanosti in pokorščine Cerkvi in rimskemu papežu, praznik Kristusa Kralja, da fantje izpovedo svoje veliko življenjsko poslanstvo, da bodo zahtevali pjsvod Boga, tudi v javno življenje, in praznik Brezmadežne, ko se fantje izročé v varstvo Marijino. Dodati je še vsakoletne duhovne vaje v postnem času in večkratno prejetanje svetih zakramentov.

Poleg samih praznikov pa gre verska vzgoja v ZFO tudi za tem, da iz naših fantov napravi značajne sloven-

ske može. Zato jih vadi zlasti v premagovanju samega sebe s prirejanjem brezalkoholnega in brezalkoholnega tedna v adventu ali v postnem času. Prav letos pa je bilo na vodstvenem tečaju sklenjeno, da se bodo ti tedni spremenili v mesec dni. Tudi sicer navaja organizacija naše fantje, da žive svoje življenje v največjem stiku s Cerkvijo, posebno s cerkvenim letom, zraven tega pa še na tedenskih sestankih zmerom obravnava kako versko vprašanje.

Prosvetno delo ZFO je osredotočeno na tedenske fantovske sestanke. Ti sestanki so v pravem pomenu neke vrste ljudska univerza za naše fantje. Tu se namreč obravnavajo teden za tednom, leto za letom prav vsakovrstna vprašanja, ki morajo zanimati vsakega današnjega izobraženega človeka. In ZFO hoče v svojih vrstah imeti izobražene fantje. Zato jih poučuje v socialnem vprašanju na podlagi okrožnic velikih papežev, govori jim o narodnem izobraževanju in njegovi prosveti, budi v fantih narodno in državljansko zavest s podrobnim obravnavanjem narodno obrambnih vprašanj, kaže jim nevarnosti, ki iz sodobne družbe izvirajo za Cerkev, narod in državo, zlasti jih zato svari pred komunizmom, pretiranim nacionalizmom ali šovinizmom ter jih uči, da smo vsi ljudje v Kristusu bratje, da moramo živeti v miru med seboj. Posebno pozornost pa posveča naša fantovska organizacija tudi stanovskim vprašanjem. Že dolga leta sem obravnava na tedenskih sestankih delavsko in kmečko vprašanje, prav letos bo to delo še poglobila v smislu stanovskega čtosa. Da so na vrsti še druga prosvetna predavanja, kakor iz zdravstva, higijene, nauka o državi, gospodarstva itd., ni treba poudarjati. Zares velikansko delo opravlja ZFO in iz njenih vrst prihajajo dobro vzgojeni in izobraženi slovenski fantje.

Koliko pa stori ZFO v organizacijskem pogledu med našimi fanti! V organizaciji sami se fantje nauče voditi sestanke, seje in zборе, navadijo se voditi tajniške in blagajniške knjige, voditi gospodarstvo in knjižnico.

Koliko to koristi fantom, se pokaže v življenju samem, ko stopijo ti fantje na vodilna mesta, n. pr. v domačih občinah. Kako jim gre vse administracijsko delo gladko od rok! Brez obotavljanja lahko tudi sprejmejo to ali ono mesto v kakršni koli strokovni organizaciji, pri kaki zadrugi, raznih pripravljalnih odborih. In vse sposobnosti, ki jih utegnejo pri takih priložnostih pokazati, jim je razvila njihova fantovska organizacija. Koliko hvaležnosti ji morajo izkazovati ne samo fantje sami, marveč tudi vse tiste organizacije, vsa naša javnost!

Še daleč nismo naštetli vsega delovanja ZFO v prosvetnem, vzgojnem in kulturnem pogledu. Malo smo povedali, a že to, kolikor smo, je toliko, da mora vzbuditi v nas priznanje in občudovanje. Res je, ni povsod, po vseh odsekih tako, kot bi v tem pogledu moralo biti. Najrazličnejše razmere naletite po deželi. Mi smo nakazali smernice tega velikanskega dela, ki naj ga opravljajo vse edince po širni Sloveniji. Mnogokrat pa utegnete slišati opazke, češ pri nas ni tega, pri nas vse spi, pri nas napravi fantovski odsek več škode kakor koristi, bolje bi bilo, da bi ga ne bilo. Priznamo, da utegne biti tu in tam tako, ali obenem smo docela prepričani, da so taki pojavi zelo redke izjeme. Mogoče so, saj je tudi fantovska organizacija sestavljena iz — ljudi! Nikaikor pa ni prav, če se zaradi kakih izjem, ki nikjer in nikoli niso izključene, meče blato na vso organizacijo, češ bolje je, da bi je ne bilo! Do takih izjav utegne priti samo tisti, ki namenoma prezre vse zgoraj navedeno velikansko delo ZFO v verskem, vzgojnem in splošno kulturnem življenju. Zgoraj naštetih dela so nam zgovorna priča, da je naša fantovska organizacija dobra, da pravilno razume svoje veliko poslanstvo, ki ga ima med našim narodom, s svojim delom je pa tudi že povsem dokazala svojo upravičenost. Že za samo kulturno delo ji moramo biti hvaležni. Mi ji samo želimo, da še dalje:

»v trudu in znoju, polnem radosti, domu gradi slavo in čast!«

Proslava škofove desetletnice (4. avgusta 1940)

V. Z.

Taki prazniki, kakršnega so praznovala naše organizacije v nedeljo 4. avgusta, najbolj dokažejo ozko povezanost med našimi organizacijami in med katoliško Cerkvijo. Saj je itak namen pravih prosvetnih društev ta, da pomagajo pri dušnopastirskem delu domači duhovščini, da povzdigujejo cerkvene slovesnosti, da s svojimi igrami upeljujejo ljudi v liturgično življenje in da s predavanji pospešujejo življenje s Cerkvijo.

V Ljubljani so g. jubilarntu napravile naše organizacije dostojen vhod v cerkev. Navzočih je bilo skupaj 9 društvenih zastav, 6 mladiških in 15 cerkvenih. Poleg zastave Prosvetne zveze so korakale Ziljanke v lepih narodnih nošah, kakor da se tega dneva predvsem vesele tudi naši koroški Slovenci, ko obhaja njihov domačin tako lepo slovesnost. Ljubljanska duhovščina je v velikem številu spremila Prevzvišenega pred oltar sv. Nikolaja. Slavnostno pridigo je imel beograjski nadškof dr. J. Ujčić. V govoru je omenil oblast, ki jo ima škof v svoji škofiji. Sledila je slovesna sv. maša in se končala z ljudskim pejem. Nazaj grede iz cerkve so naše organizacije priredile špalir od izhoda stolnice do vhoda v škofijski dvorec. Toda ne samo Ljubljana, tudi dežela je sledila našemu vabilu in priredila proslave. Nekatera društva so svoje prireditve prestavile na jesensko sezono. Tem bodo prav dobro služile deklamacije, ki smo jih naknadno prejeli.

Naših duš vodniku in pastirju

Pozdravljeni, pozdravljeni, vladika, apostol Kristusa Odrešenika!
Iz vernih src Vam klic doni:
»Vladika naš, pozdravljeni!«
In govorijo vdani Vam pogledi:
Pozdravljeni, vladika, v naši sredi!
Postavil Vas je Kristus za pastirja,
da varujete mu njegovo čredo.

Ob Vaši roki varni smo,
pekcl premagal nas ne bo.

Saj ne vojskujemo se v boju sami:
na skali Petrovi stojimo z Vami.
Deset že let nam vladate škofijo,
nas vnemate za Jezusa, Marijo.

Ovce sledijo zvestega vodnika,
poznajo glas pastirja-učenika.
Razliva v duše nam vsekdar
beseda Vaša božji žar.

Pozdravljeni nam, oče ljubeznivi!
Srce nam kliče: Bog Vas živi!

S. V. L.

Prevzvišenemu g. knezu in škofu dr. Gregoriju Rožmanu ob desetletnici

Gozdovi skrivnostno šume,
a jezera mirno leže,
tam zemlja je naših
mladeniških sanj,
tam raj je, ki vedno
še mislimo nanj.

Zapustil svoj rojstni si svet,
od tople ljubezni ogret,
prišel si med brate,
Pastir jim postal
in vse jim najboljše
moči daroval.

Zdaj let je minilo deset,
odkar pastirjuješ nam vnet,
ni širnega plašil
morja Te vihar,
kot Baraga šel si
srčan misijonar.

Zdaj vodiš naš narod doma,
ko zunaj nevihta divja,
Še dolgo nam bodi
Vodnik in Pastir
in Tebe in narod
osreči naj mir!

Franjo Neubauer.

Društvena knjižnica

France Stele: »Ptujška gora«. Izdal župni urad na Ptujski gori. 1940. Obseg 150 strani. Cena vezanemu izvodu 20 din, broširanemu 12 din. O knjižici, katere večji del vsebine je posvečen zgodovini in umetnosti, tako arhitekturi kakor tudi kiparskim umetninam na Ptujski gori, pravi pisec v predgovoru sledeče: »Knjižica o Ptujski gori je nastala iz dvojne težnje: Romarjem, ki prihajajo na Goro častit Marijo, in turistom, ki jo na svoji haloški poti obišečejo, naj bi dala ključ za razumevanje umetnostnega sveta, iz katerega se je rodila v časih, ki so drugače od naših čustvovali, a v občudovanja vredni popolnosti izražali svoje razpoloženje. Vsem Slovencem pa naj bi jo predstavila tako, da bi se zavedali, kak umetnostni ter kulturno in politično zgodovinski zaklad nam je.« — Če bi o vseh naših pomembnejših in znanih krajih imeli slična dela, bi bil ponk iz domoznastva v šoli res lahek.

Aleš Ušeničnik: *Izbrani spisi* IV. zv. Založba Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani 1940. Cena vezani knjigi 90 din. — Četrty zvezek Ušeničnikovih Izbranih spisov je razdeljen v tri glavna poglavja: I. Bog, Kristus, religija in življenje. II. K Resnici. III. Iz metapsihologije. Vsako poglavje pa je razdeljeno na več delov. Zanimive razprave v tej knjigi bodo zanimale predvsem one, ki se bavijo s filozofijo, odnosno ki radi študirajo filozofska dela.

»**Vzori in malenkosti**«. Posebnost v slovenskem slovstvu so pokojnega brežiškega župnika Martina Jurharja (Peter Pavel Lavrenti) »Vzori in malenkosti«, ki jih je izdala »Družina božjega sveta« v Ljubljani, Sv. Petra nasip 17. V 50 sestavkih je podal pisatelj tako »mimogrede« pravo zakladnico globokih misli, vzorov, pobude in utehe ter tako ustvaril Slovencem svojstven kažipot do časne in večne sreče. Delo je res nekaj pristno našega, izvirno slovenskega. Posebnost knjižice je v tem, da prikazuje pisa-

telj ob vsaki mali stvari in malenkosti, veličastnost Stvarnikovo in na neprisiljen način dviga duha k Bogu. Razdvojena, zgrešena srca najdejo po branju teh »Vzorov« pot nazaj k Bogu, dobre duše pa se utrde v stovitnosti. Knjižico bo s pridom bral tako učenjak kakor prostak, bogatin in siromak. Ker se dajo misli lepo na široko razplesti, bo knjižica dobro služila predavateljem in celo za osnovo cerkvenih govorov je uporabna. Posebno pa naj bi bili »Vzori« dnevno družinsko branje. Blagodejen učinek branja te knjižice se bo v naših družinah kmalu poznal. Ker je dohodek knjižice namenjen v dobrodelne namene, knjižico tem topleje priporočamo. Cena 12 din za broširan, 18 din za vezan izvod.

Dve novi pesniški zbirki, Jugoslovanska knjigarna je izdala dve novi povsem enako opremljeni pesniški zbirki Dušana Ludvika »S potepuško palico« in Severina Šalija »Slap tišine«. Oba sta doslej priobčevala svoje pesmi v »Domu in svetu«, a sedaj sta izšli njiju zbirki v prav lepi opremi. Cena posamezni kartonirani knjigi 40 din, v platnu 50 din.

Franc Mihelčič: »Zdravilne rastline, o njih nabiranju, gojenju in uporabi«. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1940. Pisec knjige pravi v uvodu: »Že od nekdaj so ljudje, sledeč izkustvu, odkrili v tej in oni rastlini, četudi ne nadnaravnih, pa vsaj posebne moči, ki so mogle bolniku vrniti zdravje, zdravemu pa so pomagale ohraniti ga oz. okrepiti. Tako je bilo sto in tisočletja, dokler ni moderna, nad vse slavljena kemična veda vpeljala umetno sestavljena zdravila, ki pa so bila v mnogih primerih rastlinska, pa morda bolj pomanjkljiva, kot naravna, ker so svojstva, združena v rastlini, ločila drugo od drugega. Danes pa se vračamo k zdravljenju z rastlinskimi zdravili.« Prav zaradi tega dejstva moramo pozdraviti izdajo tega dela, ki je razdeljeno v tri dele: I. Navodila za nabiranje,

sušenje, gojenje, pripravo prodaje. — Deli rastlin: korenina, steblo, listi, cvet, plod, razcvetje. II. Opis zdravilnih rastlin. III. Navodila, kako uporabljamo zdravilne rastline pri različnih boleznih. 1. Navodila za uporabo receptov. 2. Seznam opisanih zdravilnih rastlin. 3. Seznam zdravil po boleznih. Knjigi je dodano tudi več listov z 86 barvastimi slikami različnih

zdravilnih rastlin. — Ker se ponekod organizira zbiranje različnih zdravilnih rastlin in ker so vse te rastline v knjigi prav dobro opisane, bo knjiga dobrodošla tudi šolam. Knjigo sta pregledala tudi dva zdravnik in en farmacevt, zaradi česar smemo tudi navedbe glede zdravljenj v njej smatrati za povsem pravilne.

Društveni obzornik

Videm-Dobropolje. — V nedeljo 14. julija je tukajšnji župnik in duhovni svetnik g. Anton Mrkun praznoval 40 letnico mašniškega posvečenja. Na predvečer jubileja 13. t. m. mu je tukajšnji pevski zbor zapel podoknico, nato pa se je v Jakličevem domu vršila slavnostna akademija s peštrim sporedom. Dan nato pa je igrala družina tukajšnjega Prosvetnega društva uprizorila v okviru proslave Timmermansovo dramo »Župnik iz cvetočega vinograda« v režiji kaplana g. Ivana Lavriha, ki se je tokrat izkazal kot odlični režiser. Tudi naši igralci in igralke so dobro rešili svoje vloge in znova pokazali svoje dramske sposobnosti. G. svetniku Mrkunu, ki se v naši župniji tako marljivo udeležuje na vseh poljih, želimo, da bi veseli in srečni praznoval med nami vsaj še zlat in biserni jubilej.

Sv. Peter pri Mariboru. — Meškova poučna igra »Pri Hrastovih« je zadnjo nedeljo napravila globok vtis na gledalce. Dobro so jo nam prikazali člani FO in DK. Obe predstavi, popoldanska in večerna, sta bili dobro obiskani.

Jesenice. — Naši dijaki iz Razora (dijaški odsek Krekovega prosvetnega društva) so s Cankarjevo dramo Jakob Ruda dosegli višek počitniškega delovanja, ki je bilo kronano z najlepšim uspehom. Občinstvo jih je počastilo s tako častnim obiskom, kakor ga gotovo niso pričakovali. Lepa sončna nedelja v avgustu je najmanj primerna za gledališke predstave, ker gre vse v hribe in v kopališča. Zato

je bila polna dvorana izraz posebnih simpatij do dijakov. Igro so prav tako naštudirali in prav tako podali. Marjan Savinšek je režiserski talent in odlični igralec (Jakob Ruda). Posrečeno je razdelil vloge. Tako prijetno je delo, da so prinesli na oder nepokvarjeno Cankarjevo slovenščino. Igro je bilo toliko lažje razumeti, ker jo je g. kaplan Pogorelec v kratkem nagovoru razložil. Verjetno bi dijaki ustregli, če bi igro ponovili.

Št. Vid niže Ptuja. — Na praznik Marijinega Vnebovzvetja 15. avgusta so uprizorili ptujski študentje ob 5 popoldne v Slomškovem domu pri Sv. Vidu niže Ptuja Joka Žigonovo dramo »Kadar se utrga oblak«.

Rače. — Prosvetno društvo prelaga tombolo na 1. september. Upamo, da boste prišli polnoštevilno in se vrnili z lepim dobitkom. — Fantovski odsek prelaga tekme kolesarjev na isti datum. Člani odsekov in vsi ostali, ki se jih nameravate udeležiti, pridno trenirajte, da bo viden uspeh vašega dela. Ne bo vam žal, če nas obiščete!

Pobrežje pri Mariboru. — Fantovski odsek iz Sv. Petra pri Mariboru je ponavljal v nedeljo, dne 18. avgusta Meškovo igro »Pri Hrastovih«.

Primskovo pri Kranju. — Nekateri ljudje imajo neverjetno srečo pri igranju, zlasti še na različnih tombolah. Kar po več dobitkov jim nakloni sreča, morda še kaknega tombolskega po vrhu. Vse tiste vabimo, naj pridejo svojo srečo poskusiti tudi na tombolo pred Prosvetnim domom na Prim-

skovem. Vabimo pa tudi vse druge, ki doslej niso še nikoli nič zadeli. Morda jih pa ravno pri nas sreča čaka in se bodo vrnili z lepo kuhinjsko opravo ali s kolesom ali z vrečo najboljše moke ali z zabojem sladkorja,

z drvini ali s kakim drugim lepim dobikom domov. Pridite torej v obilnem številu k nam! Postregli vam bomo z dobro jedačo, hladno pijačo in tudi z »bobi«, ker je ta dan žegnanje na Primskovem.

Ljudski oder

Izšla je 6. številka »Ljudskega odra«, ki pospešuje ljudsko gledališko umetnost in ga urejuje že skozi 7 let profesor Niko Kuret. Prvi članek pod naslovom »Kje smo?« poroča o velikem prizadevanju te revije za uspešno delo na naših odrih. To novo gibanje je doseglo gotovo v zadnjih letih lepe uspehe. Predramilo je namreč naše ljudske odre z novim sporedom, pa tudi z novim pojmovanjem in z novimi nalogami, ki jih morajo imeti naši odri. Zato bi bilo res škoda, ako bi se uresničila urednikova bojazen, da ne bi mogel več začeti osmega letnika. Zato prosimo naše odre, da revijo podprejo s tem, da jo naročijo in se ravnajo po njenih smernicah.

O govorskem zboru in o gledališčih, kjer nastopajo množice, končuje Janke Moder obsežno razpravo, ki je prevedena iz flamščine.

Revija prinaša razne igre, primerne za pobinkoštni čas: »Rdeči kralj« v treh delih, priredil Janez Zupančič, »Spiritisti«, igra v 4 podobah, spisal Davorin Petančič. — V kroniki poroča profesor Niko Kuret o dveh božičnih igrah, S. E. o mariborskem Ljudskem odru, o Ben Hurju, ki so ga uprizorili v Novem mestu, pa poroča Polde Ciglar, o Magdaleni na odru Prosvetnega društva v Višnji

gori poroča Janez Zupančič. Zanimiv je dalje članek o sporedu naše ljubljanske drame v letu 1939-40.

Pod rubriko Lutkarstvo prinaša revija govor, ki ga je imel na začetni predstavi prof. Niko Kuret. Vsem voditeljem društev priporočamo, da ta govor natanko preberó. V Ljubljani je imel Pavlihov oder deset predstav, dve v Mariboru in eno na Vrhniki. Novo lutkarsko gledališče je naročilo tudi Prosvetno društvo na Vrhniki. Priporočamo vsem društvom, da povabijo Pavlihov oder na obisk.

Nové igre: Izšel je 9. zvezek Finžgarjevih zbranih spisov. Ta zvezek prinaša najbolj željene in najboljše naše ljudske igre, to je: Divji lovec, Naša kri, Veriga in Razvalina življenja. V teh osebah nastopajo osebe take, kakor jih poznamo iz našega kmečkega življenja. Ker so te igre bile po večini že razprodane, zato bo ta 9. zvezek Zbranih spisov dobrodošel našim podeželskim režiserjem.

»V provinci« je naslov drami v treh dejanjih, ki jo je izdala Založba iger v Ljubljani. Spisala jo je Silva Trdina. Po vsebini je drama revolucionarna, po obliki pa konservativna. Spada pa bolj na poklicno gledališče, kakor pa na ljudski oder.

Vsebinska: Joža Vovk: Dekliška beseda. — V. Z.: Spomenik kralja Aleksandra. — Naša društva na jugu. — Slovenski lazaristi so na Čukarici zgradili prosvetni dom. — V. Z.: Kulturno delo ZFO. — V. Z.: Proslava škofove desetletnice. — Društvena knjižnica. — Društveni obzornik. — Ljudski oder.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec